Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 3 października 2019 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Polityka imigracyjna – Status obywateli państw trzecich będących rezydentami długoterminowymi – Dyrektywa 2003/109/WE – Przesłanki uzyskania statusu rezydenta długoterminowego – Artykuł 5 ust. 1 lit. a) – Stałe, regularne i wystarczające środki

W sprawie C-302/18

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (sąd ds. cudzoziemców, Belgia) postanowieniem z dnia 14 grudnia 2017 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 4 maja 2018 r., w postępowaniu:

X

przeciwko

Belgische Staat,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: A. Prechal (sprawozdawca), prezes izby, F. Biltgen, J. Malenovský, C.G. Fernlund i L.S. Rossi, sędziowie,

rzecznik generalny: H. Saugmandsgaard Øe,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

– w imieniu X przez J. Hardy'ego, advocaat,

– w imieniu rządu belgijskiego przez C. Pochet, M. Jacobs i P. Cottina, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez E. Matterne'a, advocaat,

– w imieniu rządu czeskiego przez M. Smolka i J. Vláčila, działających w charakterze pełnomocników,

– w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzego i J. Möllera, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niderlandzki.

– w imieniu rządu francuskiego przez E. de Moustier, A.L. Desjonquères i E. Armoet, działające w charakterze pełnomocników,

– w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez L. D'Ascię, avvocato dello Stato,

– w imieniu rządu austriackiego przez J. Schmoll, działającą w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu Komisji Europejskiej przez C. Cattabrigę i G. Wilsa, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 6 czerwca 2019 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy Rady 2003/109/WE z dnia 25 listopada 2003 r. dotyczącej statusu obywateli państw trzecich będących rezydentami długoterminowymi (Dz.U. 2004, L 16, s. 44).

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu między X a Belgische Staat (państwem belgijskim) dotyczącego między innymi oddalenia wniosku X o wydanie zezwolenia na osiedlenie się i uzyskanie statusu rezydenta długoterminowego.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 2003/86

3 Zgodnie z art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 2003/86/WE z dnia 22 września 2003 r. w sprawie prawa do łączenia rodzin (Dz.U. 2003, L 251, s. 12):

„1. W przypadku złożenia wniosku o łączenie rodziny dane państwo członkowskie może zażądać, aby osoba, która złożyła ten wniosek, dostarczyła dowodów, że członek rodziny rozdzielonej posiada:

[…]

c) stabilne [stałe] i regularne środki, które wystarczają do utrzymania tej osoby oraz członków jej rodziny, bez korzystania z systemu pomocy społecznej danego państwa członkowskiego. Państwa członkowskie dokonują oceny tych środków pod kątem ich rodzaju i regularności ich wpływu, przy czym mogą wziąć pod uwagę poziom krajowego wynagrodzenia minimalnego, rent i emerytur, a także liczbę członków rodziny".

Dyrektywa 2003/109

4 Motywy 1, 2, 4, 6, 7 i 10 dyrektywy 2003/109 głoszą:

„(1) W celu stopniowego ustanawiania przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości [traktat WE] przewiduje zarówno przyjęcie środków mających na celu zapewnienie swobodnego przepływu osób wraz ze środkami towarzyszącymi odnoszącymi się do kontroli granic zewnętrznych, azylu i imigracji, jak i przyjęcie środków odnoszących się do azylu, imigracji i ochrony praw obywateli państw trzecich.

(2) Rada Europejska podczas szczególnego szczytu w Tampere w dniach 15 i 16 października 1999 r. oświadczyła, że status prawny obywateli państw trzecich powinien zostać zbliżony do statusu obywateli państw członkowskich oraz że osoba, która zamieszkiwała legalnie na terytorium państwa członkowskiego przez określony czas i która posiada zezwolenie na pobyt długoterminowy, powinna uzyskać w tym państwie członkowskim zestaw jednolitych praw, jak najbardziej zbliżonych do praw przyznanych obywatelom Unii Europejskiej.

[…]

(4) Integracja obywateli państw trzecich będących rezydentami długoterminowymi w państwach członkowskich jest kluczowym elementem wspierania spójności gospodarczej i społecznej, która stanowi podstawowy cel Wspólnoty określony w traktacie.

[…]

(6) Głównym kryterium uzyskania statusu rezydenta długoterminowego powinien być czas zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego. Zamieszkanie powinno być zarówno legalne, jak i nieprzerwane, w celu wykazania, że związki danej osoby z tym państwem mają charakter trwały. Należy wprowadzić przepis pozwalający na pewien stopień elastyczności, w celu umożliwienia uwzględnienia okoliczności, w których osoba ta mogłaby być zmuszona do tymczasowego opuszczenia terytorium państwa.

(7) W celu uzyskania statusu rezydenta długoterminowego obywatele państw trzecich powinni udowodnić, że posiadają odpowiednie środki oraz ubezpieczenie zdrowotne, aby nie stanowić obciążenia dla państwa członkowskiego. Państwa członkowskie, dokonując oceny stanu posiadania stałych i regularnych dochodów, mogą uwzględnić czynniki takie, jak składki na fundusz emerytalno-rentowy oraz spełnienie obowiązku podatkowego.

[…]

(10) Należy ustanowić zbiór zasad regulujących procedury rozpatrywania wniosków o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego. Procedury te powinny być skuteczne i możliwe do zrealizowania, uwzględniając zwykłe obciążenie pracą administracji państw członkowskich, jak również powinny być przejrzyste i sprawiedliwe w celu zapewnienia właściwej pewności prawnej danym osobom. Nie powinny one stanowić środka utrudniającego wykonywanie prawa pobytu”.

5 Artykuł 5 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Warunki uzyskania statusu rezydenta długoterminowego”, stanowi:

„1. Państwa członkowskie żądają od obywateli państw trzecich przedstawienia dowodów, że posiadają oni, w odniesieniu do siebie i do członków swoich rodzin pozostających na ich utrzymaniu:

a) stałe i regularne dochody wystarczające do utrzymania danej osoby i członków jej rodziny, bez konieczności korzystania z systemu pomocy społecznej danego państwa członkowskiego. Państwa członkowskie oceniają te dochody pod względem charakteru i regularności oraz mogą wziąć pod uwagę poziom minimalnych płac i rent lub emerytur przed złożeniem wniosku o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego [stałe i regularne środki, które wystarczają do utrzymania tej osoby oraz członków jej rodziny, bez korzystania z systemu pomocy społecznej danego państwa członkowskiego. Państwa członkowskie dokonują oceny tych środków pod kątem ich rodzaju i regularności ich wpływu, przy czym mogą wziąć pod uwagę poziom krajowego wynagrodzenia minimalnego, rent i emerytur przed złożeniem wniosku o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego];

b) ubezpieczenie zdrowotne w odniesieniu do wszystkich ryzyk normalnie pokrywanych dla obywateli w danym państwie członkowskim.

[…]”.

6 Artykuł 7 ust. 1 wspomnianej dyrektywy przewiduje:

„W celu uzyskania statusu rezydenta długoterminowego dany obywatel państwa trzeciego składa wniosek do właściwych organów państwa członkowskiego, w którym zamieszkuje. Do wniosku dołącza się dokumenty określone w prawie krajowym, potwierdzające, że wnioskodawca spełnia warunki określone w art. 4 i 5, jak również, jeżeli wymagane, ważny dokument podróży lub jego uwierzytelniony odpis.

[…]”.

7 Zgodnie z art. 8 ust. 1 omawianej dyrektywy:

„Status rezydenta długoterminowego ma charakter stały [trwały], z zastrzeżeniem art. 9”.

8 Artykuł 9 dyrektywy 2003/109, zatytułowany „Cofnięcie lub utrata statusu”, stanowi w ust. 1:

„Rezydent długoterminowy traci status rezydenta długoterminowego, jeżeli:

a) zostanie stwierdzone, że uzyskanie statusu rezydenta długoterminowego nastąpiło w wyniku oszustwa;

b) podjęto środek w zakresie wydalenia zgodnie z warunkami przewidzianymi w art. 12;

c) nastąpiła nieobecność na terytorium Wspólnoty przez okres 12 kolejnych miesięcy”.

9 Artykuł 11 tej dyrektywy przewiduje:

„1. Rezydent długoterminowy korzysta z równego traktowania z obywatelami danego państwa pod względem:

a) dostępu do zatrudnienia i prowadzenia działalności na własny rachunek, pod warunkiem że takie działania nie wiążą się nawet okazjonalnie z wykonywaniem władzy publicznej, jak również do warunków zatrudnienia i pracy, w tym warunków zwolnień i wynagrodzeń;

[…]”.

10 Artykuł 12 omawianej dyrektywy stanowi:

„1. Państwa członkowskie mogą podjąć decyzję o wydaleniu rezydenta długoterminowego wyłącznie, jeżeli osoba ta stanowi faktyczne i wystarczająco poważne zagrożenie dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego.

2. Decyzja określona w ust. 1 nie może być oparta na względach ekonomicznych.

[…]”.

11 Artykuł 13 tejże dyrektywy głosi:

„Państwa członkowskie mogą wydawać dokumenty pobytowe ze stałym lub nieograniczonym okresem ważności na warunkach korzystniejszych niż warunki ustanowione w niniejszej dyrektywie. Takie dokumenty pobytowe nie uprawniają do zamieszkiwania w innych państwach członkowskich, jak przewiduje rozdział III niniejszej dyrektywy”.

Dyrektywa 2004/38

12 Artykuł 7 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2004/38/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz.U. 2004, L 158, s. 77) stanowi:

„1. Wszyscy obywatele Unii posiadają prawo pobytu na terytorium innego państwa członkowskiego przez okres dłuższy niż trzy miesiące, jeżeli:

a) są pracownikami najemnymi lub osobami pracującymi na własny rachunek w przyjmującym państwie członkowskim; lub

b) posiadają wystarczające zasoby [środki] dla siebie i członków ich [swojej] rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie pobytu, oraz są objęci pełnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym państwie członkowskim; lub

c) – są zapisani do instytucji prywatnej lub publicznej, uznanej lub finansowanej przez przyjmujące państwo członkowskie na podstawie przepisów prawnych lub praktyki administracyjnej, zasadniczo w celu odbycia studiów, włącznie z kształceniem zawodowym; oraz

– są objęci pełnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym państwie członkowskim i zapewnią odpowiednią władzę krajową [właściwe organy krajowe], za pomocą oświadczenia lub innego równoważnego środka według własnego wyboru, że posiadają wystarczające zasoby [środki] dla siebie i członków rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie ich pobytu […];

[…]”.

13 Artykuł 14 tej dyrektywy, zatytułowany „Zachowanie prawa pobytu”, stanowi w ust. 2:

„Obywatele Unii i członkowie ich rodziny posiadają prawo pobytu przewidziane w art. 7, 12 i 13 tak długo [dopóty], dopóki spełniają warunki w nich określone.

[…]”.

Prawo belgijskie

14 Artykuł 15a wet betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (ustawy z dnia 15 grudnia 1980 r. o wjeździe na terytorium, pobycie, osiedlaniu się i wydalaniu cudzoziemców) z dnia 15 grudnia 1980 r. (*Belgisch Staatsblad* z dnia 31 grudnia 1980 r., s. 14584), w brzmieniu mającym zastosowanie do okoliczności faktycznych rozpatrywanych w postępowaniu głównym (zwanej dalej „ustawą o cudzoziemcach), stanowi:

„§ 1. Status rezydenta długoterminowego przyznaje się cudzoziemcowi niebędącemu obywatelem Unii Europejskiej, który spełnia warunki wskazane w § 3 i który wykaże, że przez ostatnie pięć lat bezpośrednio przed złożeniem wniosku o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego w sposób legalny i nieprzerwany przebywał w Królestwie Belgii, chyba że sprzeciwiają się temu względy porządku publicznego i bezpieczeństwa narodowego.

[…]

§ 3. Cudzoziemiec, o którym mowa w § 1, powinien udowodnić, że posiada – dla siebie oraz dla członków rodziny pozostających na jego utrzymaniu – stałe i regularne środki pozwalające na zaspokojenie swoich potrzeb i potrzeb członków jego rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla władz publicznych, jak również ubezpieczenie zdrowotne obejmujące wszystkie rodzaje ryzyka w Belgii.

Środki określone w ust. 1 muszą być co najmniej równe wartości dochodów, poniżej której istnieje możliwość ubiegania się o przyznanie pomocy społecznej. Przy ocenie środków uwzględnia się ich rodzaj i regularność.

Król, w drodze dekretu królewskiego poddanego pod obrady rady ministrów i przy uwzględnieniu kryteriów określonych w ust. 2, ustala minimalną kwotę wymaganych środków utrzymania”.

15 W okólniku w sprawie statusu rezydenta długoterminowego z dnia 14 lipca 2009 r. (*Belgisch Staatsblad* z dnia 11 sierpnia 2009 r.), określono, że posiadanie środków utrzymania można udowodnić w następujący sposób:

„O posiadaniu środków utrzymania mogą świadczyć dochody z pracy, zasiłek dla bezrobotnych, renta inwalidzka, świadczenie przedemerytalne, świadczenie emerytalne, świadczenie wypłacane z ubezpieczenia od wypadków przy pracy lub ubezpieczenia zdrowotnego. […] Powyższy wykaz nie jest wyczerpujący”.

Okoliczności faktyczne i pytania prejudycjalne

16 W dniu 26 lipca 2007 r. X, będący wedle swojego oświadczenia obywatelem Kamerunu, zwrócił się do ambasady belgijskiej w Yaoundé (Kamerun) z wnioskiem o wizę studencką. Wiza została mu wydana, a jego prawo pobytu było co roku przedłużane aż do dnia 15 stycznia 2016 r. X złożył wniosek o wydanie zezwolenia na pobyt, które otrzymał w dniu 19 stycznia 2016 r. na podstawie posiadanego przez niego zezwolenia na pracę. Zezwolenie na pobyt było ważne do dnia 14 stycznia 2017 r.

17 W dniu 27 grudnia 2016 r. X złożył wniosek o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego. W uzasadnieniu wniosku przedstawił on w szczególności, w charakterze dowodów posiadania stałych, regularnych i wystarczających środków utrzymania, umowy o pracę, decyzję podatkową oraz odcinki wynagrodzenia za pracę swojego brata. X przedłożył też podpisany przez jego brata dokument, w którym ten ostatni zobowiązał się do dbania o to, by „zainteresowany posiadał w odniesieniu do siebie i członków jego rodziny pozostających na jego utrzymaniu, stałe, regularne i wystarczające środki pozwalające na zaspokojenie swoich potrzeb i potrzeb członków jego rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla władz publicznych, zgodnie z art. 15a ustawy [o cudzoziemcach]".

18 Decyzją z dnia 5 kwietnia 2017 r. gemachtigde van de staatssecretaris voor Asiel en Migratie en Administratieve Vereenvoudiging (przedstawiciel sekretarza stanu ds. azylu, migracji i ułatwień administracyjnych, Belgia) oddalił rzeczony wniosek. W odniesieniu do stałych, regularnych i wystarczających środków utrzymania w rozumieniu art. 15a ustawy o cudzoziemcach, w decyzji wskazano:

„Zainteresowany nie dysponuje własnymi środkami. Z ustaleń wynika, że od dnia 31 maja 2016 r. nie wykonuje żadnej działalności zarobkowej i aktualnie nie posiada żadnych środków. Powołuje się na środki brata. Zainteresowany winien wykazać, że sam dysponuje wystarczającymi środkami na pokrycie kosztów utrzymania, aby nie stanowić obciążenia dla państwa belgijskiego".

19 X zaskarżył tę decyzję do Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (sądu ds. cudzoziemców, Belgia), twierdząc, że została ona oparta na błędnej wykładni wymogu posiadania środków utrzymania, zawartego w art. 5 ust. 1 dyrektywy 2003/109, który został przetransponowany do belgijskiego porządku prawnego na mocy art. 15a ustawy o cudzoziemcach, z uwagi na to, że z przepisów tych nie wynika, iż uwzględnieniu podlegają tylko własne środki skarżącego.

20 Zdaniem X sformułowanie „posiadać wystarczające środki" w rozumieniu art. 5 ust. 1 dyrektywy 2003/109, należy interpretować tak samo jak identyczne pojęcia użyte w dyrektywach 2003/86 i 2004/38. Celem dyrektywy 2003/109 jest zbliżenie statusu prawnego posiadaczy zezwolenia na pobyt długoterminowy do statusu przyznanego obywatelom Unii. Wynika stąd w szczególności, że orzecznictwo dotyczące dyrektywy 2004/38 oraz właściwe orzecznictwo sprzed jej wejścia w życie, zgodnie z którym owa dyrektywa nie zawiera żadnego wymogu dotyczącego pochodzenia wystarczających środków, należy stosować przez analogię.

21 Przedstawiciel twierdzi natomiast, że sama okoliczność, iż X znajduje się na utrzymaniu brata, nie świadczy o posiadaniu przez niego stałych i regularnych dochodów. Jego zdaniem oceny środków w ramach procedury łączenia rodzin nie można dokonywać w ten sam sposób co w ramach procedury udzielania statusu rezydenta długoterminowego. Ponadto w przypadku łączenia rodzin dotyczącego obywatela Unii tylko środki tego ostatniego podlegają uwzględnieniu.

22 W świetle tych uwag sąd odsyłający zastanawia się między innymi, czy art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2003/109 należy interpretować w ten sposób, że „środkami", o których mowa w tym przepisie, są wyłącznie „własne środki" skarżącego, czy też owo pojęcie obejmuje także inne rodzaje środków.

23 W tych okolicznościach Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (sąd do spraw cudzoziemców, Belgia) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy [2003/109], który stanowi (w szczególności), że w celu uzyskania statusu rezydenta długoterminowego obywatele państw trzecich muszą udowodnić, że »posiadają« oni w odniesieniu do siebie i do członków swoich rodzin pozostających na ich utrzymaniu stałe i regularne środki wystarczające do utrzymania danej osoby i członków jej rodziny, bez konieczności korzystania z systemu pomocy społecznej danego państwa członkowskiego, należy interpretować w ten sposób, że mowa tu wyłącznie o »środkach własnych« obywatela państwa trzeciego?

2) Czy wystarczające dla tego celu jest, aby obywatel państwa trzeciego miał takie środki do swej dyspozycji bez obwarowania ich pochodzenia żadnymi wymogami, tak aby możliwość dysponowania takimi środkami mogli zapewnić mu także członek rodziny lub inna osoba trzecia?

3) W razie udzielenia na ostatnie pytanie odpowiedzi twierdzącej: czy dla wykazania, że wnioskodawca posiada środki w rozumieniu art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy [2003/109], wystarczające w takim przypadku jest przedstawienie dowodu na pokrywanie kosztów pobytu przez inną osobę, w którym osoba taka zobowiązuje się do zapewnienia, iż osoba ubiegająca się o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego »posiada, w odniesieniu do siebie i do członków swojej rodziny pozostających na jego utrzymaniu, stałe, regularne i wystarczające środki pozwalające na utrzymanie siebie i członków swojej rodziny, tak aby nie stanowić obciążenia dla władz publicznych?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

24 Poprzez swoje pytania, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2003/109 należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „środków”, o których mowa w tym przepisie, odnosi się wyłącznie do „własnych środków” osoby ubiegającej się o uzyskanie statusu rezydenta długoterminowego, czy też pojęcie to obejmuje również środki udostępnione tej osobie przez osobę trzecią, a także, w stosownych przypadkach, czy podjęte przez osobę trzecią zobowiązanie do zapewnienia środków utrzymania wnioskodawcy wystarcza, by wykazać, że ów wnioskodawca posiada stałe, regularne i wystarczające środki w rozumieniu tego przepisu.

25 Zgodnie z art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2003/109 państwa członkowskie żądają od obywateli państw trzecich przedstawienia dowodów, że posiadają oni, w odniesieniu do siebie i do członków swoich rodzin pozostających na ich utrzymaniu stałe i regularne środki, które wystarczają do utrzymania tej osoby oraz członków jej rodziny, bez korzystania z systemu pomocy społecznej danego państwa członkowskiego. Państwa członkowskie dokonują oceny tych środków pod kątem ich rodzaju i regularności ich wpływu, przy czym mogą wziąć pod uwagę poziom krajowego wynagrodzenia minimalnego, rent i emerytur przed złożeniem wniosku o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego.

26 Jako że art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2003/109 nie zawiera żadnego odesłania do prawa krajowego państw członkowskich, użyte w nim pojęcie „środków” należy uznać za autonomiczne pojęcie prawa Unii podlegające jednolitej wykładni na jej terytorium, niezależnie od kwalifikacji stosowanych w państwach członkowskich, z uwzględnieniem brzmienia rozpatrywanego przepisu oraz jego kontekstu i celu uregulowania, którego jest on częścią (zob. podobnie wyrok z dnia 9 listopada 2017 r., Maio Marques da Rosa, C-306/16, EU:C:2017:844, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo).

27 Co się tyczy, po pierwsze, brzmienia art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2003/109, należy zauważyć, że w hiszpańskiej, angielskiej, francuskiej i włoskiej wersji tego przepisu użyto sformułowania odpowiadającego pojęciu „środki”, które to pojęcie, zgodnie z jego potocznym znaczeniem, może

oznaczać wszystkie środki finansowe, z których korzysta osoba ubiegająca się o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego, niezależnie od ich pochodzenia. Natomiast w niderlandzkiej i niemieckiej wersji tego przepisu posłużono się sformułowaniem równoznacznym z pojęciem „dochodów", które jest węższe i odnosi się do środków osobistych, takich jak między innymi dochody uzyskiwane z działalności gospodarczej osoby ubiegającej się o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego, co raczej wyklucza środki pochodzące od osób trzecich, w tym członków rodziny.

28 Z uwagi na tę niejednoznaczność, ani rodzaju, ani pochodzenia środków, o których mowa w tym przepisie, nie można określić na podstawie samego brzmienia art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2003/109.

29 Co się tyczy, po drugie, celu dyrektywy 2003/109, zasadniczo jest nim integracja obywateli państw trzecich, którzy są na stałe osiedleni w państwach członkowskich. Z motywu 2 dyrektywy wynika ponadto, że dyrektywa zmierza, poprzez przyznanie obywatelom państw trzecich statusu rezydenta długoterminowego, do zbliżenia ich statusu prawnego do statusu obywateli państw członkowskich (zob. podobnie wyrok z dnia 18 października 2012 r., Singh, C-502/10, EU:C:2012:636, pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo).

30 W odniesieniu do wspomnianej integracji, w myśl utrwalonego orzecznictwa, znajdującego potwierdzenie w motywie 6 dyrektywy 2003/109, przejawia się ona w legalnym i nieprzerwanym pobycie tej osoby na terytorium tego państwa przez okres pięciu lat, co świadczy o zakorzenieniu się danej osoby w państwie, a więc o stałym jej osiedleniu się w nim (zob. podobnie wyrok z dnia 17 lipca 2014 r., Tahir, C-469/13, EU:C:2014:2094, pkt 33 i przytoczone tam orzecznictwo). Z tego punktu widzenia pochodzenie środków, którymi musi dysponować osoba ubiegająca się o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego, nie wydaje się być rozstrzygającym kryterium.

31 Co się tyczy, po trzecie, kontekstu, w jaki wpisuje się art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2003/109, należy wskazać, że wymóg posiadania stałych, regularnych i wystarczających środków stanowi jedną z materialnych przesłanek uzyskania statusu rezydenta długoterminowego. Tymczasem, z uwagi na cel, do którego dąży dyrektywa 2003/109 i system, który ona ustanawia, w razie spełnienia przez obywateli państw trzecich wymogów i przestrzegania procedur przewidzianych w tej dyrektywie obywatele ci mają prawo do uzyskania statusu rezydenta długoterminowego oraz pozostałych uprawnień, które wynikają z przyznania tego statusu (zob. podobnie wyrok z dnia 26 kwietnia 2012 r., Komisja/Niderlandy, C-508/10, EU:C:2012:243, pkt 68). W tym kontekście, jak w istocie zauważył również rzecznik generalny w pkt 46 opinii, art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2003/109 co do zasady nie pozwala na ustanowienie dodatkowych wymogów dotyczących pochodzenia środków, o których mowa w tym przepisie.

32 Rozpatrujące ten przepis w nieco szerszym kontekście, należy też zauważyć, że wymóg porównywalny z posiadaniem „środków" został również ustanowiony w art. 7 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2004/38, który przewiduje, że wszyscy obywatele Unii posiadają prawo pobytu na terytorium innego państwa członkowskiego przez okres dłuższy niż trzy miesiące, między innymi wówczas, gdy posiadają wystarczające środki dla siebie i członków ich rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie pobytu.

33 Trybunał orzekł, że interpretacja wymogu posiadania wystarczającej ilości środków w rozumieniu art. 7 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2004/38, w ten sposób, że zainteresowany sam musiałby posiadać takie środki, bez możliwości wskazania w tym względzie środków członka rodziny, który mu towarzyszy, rozszerzałoby przewidziany w dyrektywie 2004/38 wymóg o wymóg dotyczący pochodzenia tych środków, co stanowiłoby nieproporcjonalną ingerencję w możliwość korzystania z zagwarantowanych w art. 21 TFUE podstawowych praw do swobodnego przemieszczania się i pobytu, ponieważ wymóg taki wykraczałby poza to, co jest konieczne do osiągnięcia zamierzonych celów, czyli ochrony finansów publicznych państw członkowskich (zob. podobnie wyrok z dnia 16 lipca 2015 r., Singh, C-218/14, EU:C:2015:476, pkt 75 i przytoczone tam orzecznictwo).

34 Pojęcie „środków”, o którym mowa w art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2003/109, może być interpretowane w sposób analogiczny do pojęcia, o którym mowa w art. 7 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2004/38, czyli że nie wyklucza ono możliwości wskazania przez zainteresowanego środków pochodzących od osoby trzeciej będącej członkiem jego rodziny.

35 Jednakże z uwagi na ostateczny charakter nabycia statusu rezydenta długoterminowego oraz z uwagi na cel art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2003/109, którym jest ochrona systemu pomocy społecznej danego państwa członkowskiego, uwarunkowania dotyczące „środków” w rozumieniu tej dyrektywy mają inny zakres niż uwarunkowania, o których mowa w dyrektywie 2004/38.

36 Z art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2003/109 wynika bowiem, że państwa członkowskie oceniają środki pod kątem ich rodzaju i regularności ich wpływu, przy czym mogą wziąć pod uwagę poziom krajowego wynagrodzenia minimalnego, rent i emerytur przed złożeniem wniosku o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego. Ponadto, wbrew art. 7 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2004/38, art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2003/109 wymaga, aby środki, o których mowa w tym przepisie, były nie tylko „wystarczające”, ale też „stałe” i „regularne”.

37 Pozostając w kontekście tego ostatniego przepisu, należy zauważyć, że wymóg posiadania „stałych, regularnych i wystarczających” środków widnieje również w art. 7 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2003/86. Trybunał orzekł już, że z samego brzmienia tego przepisu, a w szczególności z faktu użycia w nim sformułowań „stałe” i „regularne”, wynika, że środki finansowe, o których mowa w tym przepisie, powinny cechować się pewną trwałością i ciągłością. W tej kwestii należy zauważyć, że zgodnie z treścią art. 7 ust. 1 lit. c) zdanie drugie dyrektywy 2003/86 państwa członkowskie dokonują oceny tych środków między innymi pod kątem „regularności” ich wpływu (zob. podobnie wyrok z dnia 21 kwietnia 2016 r., Khachab, C-558/14, EU:C:2016:285, pkt 30).

38 Artykułu 7 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2003/86 nie można więc interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie, do którego zwrócono się z wnioskiem w sprawie łączenia rodziny, mogło badać, czy wymóg dotyczący środków członka rodziny rozdzielonej został spełniony, uwzględniając w ramach tej oceny, czy ów członek rodziny rozdzielonej nadal posiada te środki po dniu złożenia wniosku (zob. podobnie wyrok z dnia 21 kwietnia 2016 r., Khachab, C-558/14, EU:C:2016:285, pkt 31).

39 Ponadto, w odniesieniu do tego przepisu, w szczególności zaś do użytego w jego treści określenia „wystarczające”, Trybunał wskazał już, że ze względu na to, że potrzeby różnych osób mogą kształtować się na zupełnie innym poziomie, przepis ten należy interpretować w taki sposób, iż państwa członkowskie mogą wskazać pewną wysokość jako kwotę referencyjną, ale nie w taki sposób, iż mogą one narzucić kwotę minimalnego dochodu i to niezależnie od konkretnego zbadania sytuacji każdego wnioskodawcy (zob. podobnie wyrok z dnia 4 marca 2010 r., Chakroun, C-578/08, EU:C:2010:117, pkt 48).

40 Z art. 7 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2003/86 wynika zatem, że to nie pochodzenie środków ma rozstrzygające znaczenie, lecz ich trwały i wystarczający charakter, oceniany w świetle indywidualnej sytuacji zainteresowanego.

41 Z badania treści, celu i kontekstu art. 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2003/109, w szczególności w świetle porównywalnych przepisów dyrektyw 2004/38 i 2003/86 wynika, że pochodzenie środków, o których mowa w tym przepisie, nie jest rozstrzygającym kryterium dla potrzeb oceny przez dane państwo członkowskie, czy owe środki są stałe, regularne i wystarczające.

42 Jak zauważył rzecznik generalny w pkt 77 opinii, właściwe organy państw członkowskich muszą w sposób całościowy przeanalizować indywidualną sytuację każdej konkretnej osoby ubiegającej się o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego oraz uzasadnić, dlaczego środki tej osoby są wystarczające, bądź niewystarczające, i czy cechują się pewną stałością i ciągłością, tak, aby ów wnioskodawca nie stał się obciążeniem dla przyjmującego państwa członkowskiego.

43 Artykuł 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2003/109 nie wyklucza zatem możliwości powoływania się na środki pochodzące od osób trzecich lub od członka rodziny, pod warunkiem jednak, że owe środki są stałe, regularne i wystarczające. W tym względzie w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym prawnie wiążące zobowiązanie osoby trzeciej lub członka rodziny do zapewnienia wnioskodawcy środków utrzymania może stanowić istotny czynnik, który należy wziąć pod uwagę. Właściwe organy państw członkowskich mogą też między innymi uwzględniać więzi rodzinne między osobą ubiegającą się o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego a członkiem lub członkami rodziny wyrażającymi gotowość do jego utrzymywania. Również rodzaj i stały charakter środków członka lub członków rodziny tego wnioskodawcy mogą stanowić istotne czynniki w tym zakresie.

44 W świetle powyższych rozważań na zadane pytania należy udzielić następującej odpowiedzi: artykuł 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2003/109 należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „środków”, o których mowa w tym przepisie, nie odnosi się wyłącznie do „własnych środków” osoby ubiegającej się o uzyskanie statusu rezydenta długoterminowego, ale może też obejmować środki udostępnione jej przez osobę trzecią, pod warunkiem że w świetle indywidualnej sytuacji danego wnioskodawcy, środki te można uznać za stałe, regularne i wystarczające.

W przedmiocie kosztów

45 Dla stron w postępowaniach głównych niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniach głównych, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 5 ust. 1 lit. a) dyrektywy Rady 2003/109/WE z dnia 25 listopada 2003 r. dotyczącej statusu obywateli państw trzecich będących rezydentami długoterminowymi należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „środków”, o których mowa w tym przepisie, nie odnosi się wyłącznie do „własnych środków” osoby ubiegającej się o uzyskanie statusu rezydenta długoterminowego, ale może też obejmować środki udostępnione jej przez osobę trzecią, pod warunkiem, że w świetle indywidualnej sytuacji danego wnioskodawcy, środki te można uznać za stałe, regularne i wystarczające.

Podpisy